

Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående.

En följdmotion har väckts (v, mp). Utskottet behandlar också fem motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden 2008.

I propositionen lämnas förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som syftar till att förtydliga att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Regeringen anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta en vägledning till stöd för tillämpningen.

Utskottet välkomnar den föreslagna lagändringen och det aviserade uppdraget till Socialstyrelsen. Utskottet noterar att ändringsförslaget inte avser att tvinga närstående eller andra personer att utföra mer vård eller stöd, utan att underlätta för dem som av fri vilja utför sådana insatser. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns en reservation (v, mp).

Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2009.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående	5
Gällande rätt	5
Propositionen	6
Nationellt kompetenscentrum Anhöriga	8
Följdmotion	9
Övriga motioner	9
Utskottets ställningstagande	10
Reservation	12
Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående, punkt 1 (v, mp)	12
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Propositionen	14
Följdmotionen	14
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:82 och avslår motionerna

2008/09:So16 av Eva Olofsson m.fl. (v, mp) yrkandena 1–7,

2008/09:So214 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd),

2008/09:So435 av Christina Axelsson m.fl. (s) yrkande 2 och

2008/09:So554 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 20.

Reservation (v, mp)

2. Tillämpning av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Riksdagen avslår motion

2008/09:So435 av Christina Axelsson m.fl. (s) yrkande 1.

3. Kunskap och forskning

Riksdagen avslår motion

2008/09:So420 av Billy Gustafsson (s).

Stockholm den 23 april 2009

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m), Christer Engelhardt (s), Marianne Kierkemann (m), Lars U Granberg (s), Marina Pettersson (s), Jan R Andersson (m), Margareta B Kjellin (m), Finn Bengtsson (m), Per Svedberg (s), Ann Arleklo (s), Désirée Liljevall (s), Rosita Runegrund (kd), Eva Olofsson (v), Gunnel Wallin (c), Gunvor G Ericson (mp) och Solveig Hellquist (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående föreslår regeringen att riksdagen antar dess förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslaget finns i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har sju motionsyrkanden väckts. Utskottet behandlar i detta ärende också fem motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2008. Motionsyrkandena återges i bilaga 1.

Anhörigas riksförbund har den 30 mars 2009 kommit in med en skrift till socialutskottet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som syftar till att förtydliga att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Vidare bedöms att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpningen av lagstiftningen som rör socialtjänstens arbete med stöd till de personer som vårdar eller stödjer närstående.

Ändringen i socialtjänstlagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2009.

Utskottets överväganden

Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Riksdagen avslår motioner om annan lydelse. Riksdagen avslår också motioner om den närmare utformningen i olika avseenden av Socialstyrelsens uppdrag samt om kunskap och forskning om omfattning och innehåll i anhörigvården m.m.

Jämför reservation (v, mp).

Gällande rätt

Kommunen har enligt 2 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. I vissa fall har det ansetts nödvändigt att utöver denna bestämmelse särskilt påtala det ansvar som en kommun har för vissa grupper, se 5 kap. Bestämmelsen i 2 kap. 2 § grundar inte i sig någon rätt att få stöd och hjälp.

Vidare hör till socialnämndens uppgifter enligt 3 kap. 1 och 4 §§ bl.a. att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen, informera om socialtjänsten i kommunen, genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden samt upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp.

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilda ska genom biståndet tillförsäkras en skäligen levnadsnivå, och biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen får socialnämnden ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § om det finns skäl för det. Dessa bestämmelser är de enda i socialtjänstlagen som grundar rätt för enskilda personer att få bistånd.

Enligt 5 kap. 10 § socialtjänstlagen bör kommunen genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som är funktionshindrade. Paragrafen grundar inte i sig någon rätt att få stöd och hjälp.

Av 11 kap. 5 § socialtjänstlagen följer att socialnämnden ska dokumentera de åtgärder nämnden vidtagit i handläggningen av ett ärende som rör enskild. Dokumentationen ska visa beslut och åtgärder som vidtas i ären-

det samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Även erbjudande om stöd till den som vårdar eller stödjer närstående är sådant som ska dokumenteras, om detta har betydelse för handläggning av ett ärende som rör enskild eller genomförande av ett beslut om stödsats.

Propositionen

Bakgrund

Genom ett förslag till tillägg i 5 § i dåvarande socialtjänstlag (1980:620) – nuvarande 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) – anförde regeringen att socialnämnden genom stöd och avlösning bör underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder. Som exempel på anhöriginsatser angavs i propositionen allt från socialt stöd, tillsyn och praktisk hjälp med hushållssysslor till mer omfattande insatser med personlig omvårdnad och uppgifter av sjukvårdskaraktär. Förslaget utformades som en frivillig insats för kommunen som skulle ha stort inflytande över utformningen av stödsatsen. Socialutskottet tillstyrkte förslaget och riksdagen följde utskottet (bet. 1996/97:SoU18, rskr. 1996/97:264).

Genom åren har kommunerna med hjälp av stimulansbidrag prövat och utvecklat stödformer för anhöriga som vårdar och stödjer en närstående. I samband med att riksdagen behandlade förslag till Nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113, bet. 1997/98:SoU24, rskr. 1997/98:307) beslutades att sammanlagt 300 miljoner kronor under en treårsperiod skulle fördelas till kommunerna för att de i samverkan med frivilligorganisationer skulle utveckla insatser för anhöriga. Inriktningen på arbetet skulle vara att åstadkomma en varaktig kvalitetshöjning i det stöd kommunerna erbjuder anhöriga. Genom Anhörig 300 utvecklades en mängd alternativ i kommunerna men utvecklingstakten bromsades när stimulansbidraget upphörde. Från och med 2006 utökades stimulansbidraget med 100 miljoner kronor. Av dessa avsattes ca 90 miljoner kronor till kommunerna som mellan 2006 och 2007 har kunnat ansöka om sammanlagt ca 114 miljoner kronor per år. Satsningen ska bidra till att förbättra det varaktiga stödet till anhöriga m.fl. och göra det mer lättillgängligt. Avsikten med stimulansbidraget är att det i första hand ska användas för att bygga upp infrastruktur för anhörigstöd och inte för tillfälliga projekt. Därutöver har ca 4 miljoner kronor per år avsatts till anhörig- och pensionärsorganisationer samt 5 miljoner kronor per år till ett nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor. Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp utvecklingen av anhörigstödet i kommunerna.

Det vanligaste stödet för anhöriga eller annan person som vårdar eller stödjer en närstående är att få avlösning i utförandet av de insatser som den närstående är i behov av. Det kan för den närstående handla om att vistas på korttidsvård eller korttidsboende, dagvård eller dagverksamhet samt att

anhöriga m.fl. får avlösning i hemmet. Sådana insatser kräver i regel att den närstående får beslut om en insats efter en behovsbedömning enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen jämfört med 2 § samma kapitel.

Ofta aktualiseras frågan om stöd för anhöriga som en fråga om ekonomisk ersättning för vård och stödinsatser. I socialförsäkringssystemet finns bidrag som har koppling till vård av närstående: vårdbidrag och ersättning för närståendevård. Kontantbidrag utgår från vissa kommuner i form av hemvårdsbidrag. Även anhöriganställning finns i vissa kommuner. Kommunerna beslutar själva om sådana stödformer.

Behov av ändring i socialtjänstlagen

Lagförslaget syftar till att tydliggöra att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer närstående. Insatser till bl.a. anhöriga – som frivilligt vill ge vård eller stöd – måste utvecklas. Förslaget syftar inte till att tvinga anhöriga eller andra personer att utföra mer vård eller stöd utan till att underlätta för dem som av fri vilja utför sådana insatser. En tydligare reglering motiveras av nödvändigheten av att ge anhöriga eller andra personer ett stöd och ett erkännande för det arbete som de utför. Det är vidare angeläget att förebygga att den anhöriga eller annan person själv blir fysiskt och psykiskt utsliten. Den preventiva ansatsen måste vara en utgångspunkt för ett tydligare stöd till de personer som vårdar eller stödjer närstående.

Regeringen anser att stöd till de personer som vårdar eller stödjer närstående måste kännetecknas av individualisering, flexibilitet och kvalitet. Individualisering förutsätter att t.ex. den anhörigas unika behov identifieras och att stödet utformas efter hans eller hennes behov. Eftersom behov förändras över tid handlar flexibilitet om att insatsen och dess resultat fortlöpande följs upp och vid behov förändras. Det handlar om att rätt stöd ges vid rätt tidpunkt, vilket är en grundförutsättning för att kunna stödja den anhöriga eller annan person. Insatserna måste vara av god kvalitet och vara till nytta för dem som behöver dessa. Kombinationer av olika insatser över tid torde ha de största förutsättningar att ha framgång. Frågan om stöd till de personer som vårdar eller stödjer närstående är en förtroende-fråga. Anhöriga m.fl. måste känna förtroende för att samhället har insatser att erbjuda när de behöver sådana. Regeringen anser att det är dags att erkänna anhörigas och andra personers arbetsinsatser och att detta avspeglas i lagstiftningen.

Stöd för tillämpningen av lagstiftningen

I syfte att stödja kommunerna bör Socialstyrelsen få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpningen av lagstiftningen när det handlar om att erbjuda stöd till dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller stödjer en närstående som har funktionshinder.

Regeringen anför att kunskapen på området har ökat de senaste åren och att det därför finns goda förutsättningar för Socialstyrelsen att ta fram material som vägledning för hur socialnämnderna kan tillämpa 4 kap. 1 § och 5 kap. 10 § socialtjänstlagen vid utformningen av insatser riktade till anhöriga eller andra personer som vårdar eller stödjer närstående. I propositionen uttalas också att det är angeläget att vägledningen ges ett jämställdhets- och barnperspektiv.

Dokumentation

Socialnämndernas stöd till de personer som vårdar eller stödjer en närstående ska i enlighet med gällande lagstiftning dokumenteras. Syftet med dokumentationen är bl.a. att den ska kunna användas av socialtjänstens personal som ett arbetsinstrument för den individuella planeringen, för handläggningen av ärendet, för genomförandet och för uppföljning av ärendehandläggningen och insatsen. Andra syften är att uppgifterna ska kunna användas som underlag för kvalitetssäkring, för att identifiera könsmonster, forskning och framställning av statistik.

Eftersom det i dag inte finns någon officiell eller annan statistik att tillgå krävs ett långvarigt och resurskrävande utvecklingsarbete för att få en bild av samhällets stöd till anhöriga, dess kvalitet och effekter. En utvecklad socialtjänststatistik, befolkningsbaserade anhörigstudier, urvalsstudier och utveckling av system för egenuppföljning kan långsiktigt vara en hjälp på vägen att utveckla stödet till dem som vårdar eller stödjer närstående, heter det i propositionen.

Flera uppdrag pågår för att öka kunskaperna om anhörigstödet omfattning. Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp, analysera och utvärdera hur stödet utvecklas. Socialstyrelsen har vidare i uppdrag att utveckla metoder för att följa utvecklingen av anhörigstöd i kommunerna och ska redovisa uppdraget senast den 31 december 2009.

Socialstyrelsen har i regleringsbrevet för 2009 ett uppdrag att till årets slut ta fram en modell för hur man löpande kan beskriva levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning, vilket också inkluderar anhöriga i familjer med barn med funktionshinder.

Nationellt kompetenscentrum Anhöriga

Den 16 oktober 2007 utsåg Socialstyrelsen, på regeringens uppdrag, Fokus, regionförbundet Kalmar län att utgöra nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor. Uppdraget är tvåårigt och Socialstyrelsen finansierar verksamheten och ansvarar för den inför regeringen.

Nationellt kompetenscentrum Anhöriga ska medverka till en långsiktig kunskapsuppbyggnad kring frågor som rör anhörigas situation och hur stödet till anhöriga kan ges på bästa sätt. Centrumet ska bidra till en högre kvalitet och produktivitet i vården av äldre personer i hela landet med inriktning på frågor som rör anhörigas situation.

Nationellt kompetenscentrum Anhörigas målgrupper är anhöriga och äldre, anställda inom vård och omsorg och hälso- och sjukvård, politiker och chefer samt intresseorganisationerna för anhöriga och äldre.

Följdmotion

I motion So16 av Eva Olofsson m.fl. (v, mp) begärs i yrkande 1 att riksdagen beslutar om ändring i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) till följande lydelse: Socialnämnden ska erbjuda avlösning och annat stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet till förvärvsarbete närliggande kan förbättras.

I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att utveckla barnperspektivet. Motionärerna anser att anhörigstödet bör utformas så i vägledningen att stödinsatserna också uppmärksammar om personen som vårdar sin make eller maka har hemmavarande minderåriga barn.

I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet och informationen ska utformas för att också nå närstående som stöder äldre, långvarigt sjuka samt människor med funktionsnedsättning med utländsk bakgrund.

I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet och informationen ska utformas för att också nå närstående som stöder äldre, långvarigt sjuka samt människor med funktionsnedsättning som är homo-, bi- eller transsexuella.

I yrkande 6 begärs att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att i utarbetandet av vägledning för tillämpningen av lagstiftningen knyta en referensgrupp till sig med representanter för frivilligsektorn (patient-, anhörig-, handikapp- och pensionärsorganisationer, RFSL och SKL) för bästa möjliga resultat.

I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att utreda hur ett samlat stöd kan skapas och kunskap samlas när det gäller anhörigas/närståendes stöd till kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Övriga motioner

I motion So554 av Lars Ohly m.fl. (v) begärs i yrkande 20 ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att vid utvärderingen av stimulanspengar för anhörigstöd särskilt lyfta fram hur kommunerna arbetar med stöd till anhörigvårdare med utländsk bakgrund.

I motion So435 av Christina Axelsson m.fl. (s) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att se över sina råd och riktlinjer för att tydliggöra 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) så

att den tillämpas mer enhetligt vad gäller rätt till bistånd. Motionärerna anser att det skett en förändring av hur man ser på begreppen ”behov” respektive ”på annat sätt”. Detta gör i sin tur att det finns skillnader i vårdgivande normer mellan olika kommuner. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att belysa den belastning som läggs på maka eller make och på döttrar och de effekter det får på deras ekonomi, hälsa och privatliv. Ovan nämnda skillnader i vårdgivande normer får till följd att maka eller make och döttrar belastas.

I motion So420 av Billy Gustafsson (s) begärs ett tillkännagivande om behovet av ökad kunskap och forskning kring omfattning av och innehåll i anhängivården.

I motion So214 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd) begärs ett tillkännagivande om behovet av ett stärkt stöd till anhängivårdarna. Motionären välkomnar lagförslaget och anser att det bör följas upp och utvärderas efter ett år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar den föreslagna lagändringen vars syfte är att tydliggöra socialnämndernas ansvar för att erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer närstående. Det är viktigt att notera att förslaget inte avser att tvinga anhöriga eller andra personer att utföra mer vård eller stöd, utan att underlätta för dem som av fri vilja utför sådana insatser. Det är nu fråga om att ge anhöriga eller andra personer ett stöd och ett erkännande för det arbete de utför samt att förebygga att den anhörige eller annan person själv blir fysiskt och psykiskt utsliten. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att stödet till personer som vårdar eller stödjer närstående kännetecknas av individualisering, flexibilitet och kvalitet. Utskottet anser det inte nödvändigt att i lagtexten specificera en av de stödformer, avlösning, som kan vara aktuell. Utskottet ställer sig alltså bakom regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453). Motionen So16 (v, mp) yrkande 1 avstyrks.

Motionerna So435 (s) yrkande 2 och So214 (kd) får, genom den föreslagna lagändringen, anses åtminstone delvis tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet kan vidare konstatera att regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utarbeta en vägledning till stöd för tillämpningen, vilket utskottet välkomnar. I propositionen uttalas att det är angeläget att vägledningen ges ett jämställdhets- och barnperspektiv. Utskottet anser det inte nödvändigt att göra uttalanden om vad som i övrigt bör lyftas fram i vägledningen eller hur utarbetandet av denna ska ske. Motionerna So16 (v, mp) yrkandena 2–6 och So554 (v) yrkande 20 avstyrks.

I likhet med några av motionärerna anser utskottet att det är angeläget med möjlighet till långsiktig kunskapsuppbyggnad kring frågor som rör anhörigas situation och hur stödet kan ges på bästa sätt också när det gäller stöd till personer med funktionsnedsättning. Utskottet noterar att Social-

styrelsen enligt regleringsbrevet för 2009 har i uppdrag att till årets slut ta fram en modell för hur man löpande kan beskriva levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning, vilket också inkluderar anhöriga i familjer med barn med funktionsnedsättning. Motionen So16 (v, mp) yrkande 7 avstyrks.

Utskottet kan konstatera att kunskapen på området anhörigstöd har ökat de senaste åren och anser, i likhet med regeringen, att det finns goda förutsättningar för Socialstyrelsen att ta fram material som vägledning för hur socialnämnderna kan tillämpa 4 kap. 1 § och 5 kap. 10 § SoL när det gäller att utforma insatser riktade till anhöriga eller andra personer som vårdar eller stödjer närstående. Motionen So435 (s) yrkande 1 avstyrks.

Genom gällande lag åligger det socialnämnden att dokumentera handläggningen av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om exempelvis stödinsatser. Även erbjudande om stöd till den som vårdar eller stödjer närstående är sådant som ska dokumenteras om detta har betydelse för handläggningen av ett ärende som rör enskild eller genomförandet av ett beslut. Vidare kan utskottet konstatera att Socialstyrelsen har i uppdrag dels att följa upp, analysera och utvärdera hur anhörigstödet utvecklas, dels att utveckla metoder för att följa utvecklingen av anhörigstöd i kommunerna. Utskottet anser det inte nödvändigt med ett tillkännagivande om ökad kunskap och forskning kring omfattning av och innehåll i anhörigvården. Motionen So420 (s) avstyrks.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående, punkt 1 (v, mp)

av Eva Olofsson (v) och Gunvor G Ericson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:82 och motionerna

2008/09:So16 av Eva Olofsson m.fl. (v, mp) yrkandena 1–7 och

2008/09:So554 av Lars Ohly m.fl. (v) yrkande 20 och

avslår motionerna

2008/09:So214 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd) och

2008/09:So435 av Christina Axelsson m.fl. (s) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi delar regeringens uppfattning att kommunernas ansvar behöver förtydligas och stärkas men vi vidhåller våra synpunkter på regeringens förslag till lagändring, vilka enligt vår mening skulle förbättra stödet till närstående.

Regeringen föreslår i propositionen att den nya formuleringen ska vara:

Socialnämnden ska erbjuda *stöd* för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Vi anser att det är bättre att i stället använda begreppen *avlösning och annat stöd*. På det viset blir det tydligt att avlösning är en typ av de olika slags stöd som ska erbjudas. Avlösning är ett så viktigt stöd att det bör nämnas särskilt. Ett förtydligande av detta slag bidrar till att avlösning kommer att erbjudas i alla kommuner och minimerar risken för att utbudet av avlösning minskar. Regeringen bör snarast återkomma med ett lagförslag i enlighet med vad som nu sagts.

Vi delar regeringens uppfattning att det i Socialstyrelsens kommande vägledning behövs ett jämställdhets- och barnperspektiv men anser att båda dessa behöver förtydligas. Dessutom saknar vi ett etniskt perspektiv och ett HBT-perspektiv. Allt detta borde beaktas av Socialstyrelsen i den kommande vägledningen.

Anhöriga gör en mycket stor insats när det gäller stöd och omsorg om äldre kvinnor och män, vård av närstående som är långvarigt sjuk eller stöd till en person med funktionsnedsättning. Det är huvudsakligen döttrar och andra kvinnliga släktingar som gör dessa insatser. Det är svårt att orka med ett heltidsarbete samtidigt som man ska ge vård och stöd till närstående. Därför väljer många att gå ned från heltid och i vissa fall att helt avstå från förvärvsarbete för att orka med omsorgsinsatserna. Därför bör Socialstyrelsen få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet till förvärvsarbetande närstående kan förbättras.

Frivilligorganisationerna gör också ett mycket viktigt arbete på anhörigområdet. Vi anser att Socialstyrelsen vid utarbetandet av vägledningen därför bör knyta en referensgrupp till sig bestående av representanter för olika delar av frivilligsektorn.

Vi anser vidare att stödet till människor med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning brister på många håll och att det därför borde utredas hur ett samlat stöd och kunskap kan skapas när det gäller anhörigas stöd till närstående personer med funktionsnedsättning.

En fråga som bör belysas särskilt är att äldre personer med utländsk bakgrund generellt sett får mindre del av offentlig vård och omsorg än vad svenskfödda äldre får. Anhörigvårdare med utländsk bakgrund representerar i dag 70 % av kommunernas anhörganställningar; det innebär att det finns ett stort behov av att utveckla metoder för att nå anhörigvårdare med utländsk bakgrund. Därför bör Socialstyrelsen få i uppdrag att i utvärderingen av stimulanspengar särskilt lyfta fram hur kommunerna arbetar med stöd till anhörigvårdare med utländsk bakgrund.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Följdmotionen

2008/09:So16 av Eva Olofsson m.fl. (v, mp):

1. Riksdagen beslutar om ändring av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen till följande lydelse: Socialnämnden ska erbjuda avlösning och annat stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stöder en närstående som har funktionshinder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet till förvärvsarbetande närstående kan förbättras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla barnperspektivet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet och informationen ska utformas för att också nå närstående som stöder äldre, långvarigt sjuka och människor med funktionsnedsättning med utländsk bakgrund.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i vägledningen särskilt lyfta fram hur stödet och informationen ska utformas för att också nå närstående som stöder äldre personer, långvarigt sjuka personer och personer med funktionsnedsättning som är homo-, bi- eller transsexuella.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att i utarbetandet av en vägledning för tillämpningen av lag-

- stiftningen knyta en referensgrupp till sig med representanter för frivilligsektorn (patient-, anhörig-, handikapp- och pensionärsorganisationer, RFSL och SKL) för bästa möjliga resultat.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur man kan samla stöd och kunskap när det gäller anhörigas och närståendes stöd till kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:So214 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett stärkt stöd till anhörigvårdarna.

2008/09:So420 av Billy Gustafsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ökad kunskap och forskning kring omfattning av och innehåll i anhörigvården.

2008/09:So435 av Christina Axelsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att se över sina råd och riktlinjer för att tydliggöra 4 kap. 1 § socialtjänstlagen så att den tillämpas mer enhetligt vad gäller rätt till bistånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att belysa den belastning som läggs på maka eller make och på döttrar och de effekter det får på deras ekonomi, hälsa och privatliv.

2008/09:So554 av Lars Ohly m.fl. (v):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att vid utvärderingen av stimulanspengar för anhörigstöd särskilt lyfta fram hur kommunerna arbetar med stöd till anhörigvårdare med utländsk bakgrund.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 10 § samt rubriken närmast före 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anhörigvårdare

***Personer som vårdar eller stödjer
närstående***

5 kap.

10 §

Socialnämnden *bör genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder.*

Socialnämnden *ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.